

УНИВЕРЗИТЕТ У БАЊОЈ ЛУЦИ
ФАКУЛТЕТ: МЕДИЦИНСКИ

ИЗВЈЕШТАЈ
о оцјени урађене докторске тезе

ПОДАЦИ О КОМИСИЈИ

На основу члана 149. Закона о високом образовању („Службени гласник РС“, број 73/10, 104/11 и 84/12) и члана 54. Статута Универзитета у Бањој Луци, Наставно-научно вијеће Медицинског факултета, на сједници одржаној 04.3.2014. године, број рјешења 18-3-141/2014, донијело је одлуку о именовању комисије за оцјену урађене докторске тезе кандидата *mr Сађе Гњато*, под називом „Квалитет живота пацијената санираних фиксним и мобилним стоматопротетичким радовима“, у саставу:

1. Др Срећко Селаковић, редовни професор Медицинског факултета Универзитета у Новом Саду, ужа научна област Орална хирургија, председник;
2. Др Љубиша Џамбас, редовни професор Медицинског факултета Универзитета у Новом Саду, ужа научна област Стоматолошка протетика, ментор, члан;
3. Др Недељка Ивковић, доцент Стоматолошког факултета Универзитета у Источном Сарајеву, ужа научна област Стоматолошка протетика, члан.

Након детаљног прегледа докторске дисертације кандидата *mr sc. Сађе Гњато*, именована комисија Наставно научног вијећа Медицинског факултета Универзитета у Бањој Луци и Сенату Универзитета у Бањој Луци подноси сљедећи извјештај:

1. УВОДНИ ДИО ОЦЈЕНЕ ДОКТОРСKE ТЕЗЕ

Докторска дисертација *mr sc. Сађе Гњато*, доктора стоматологије, написана је латиничним писмом (Фонт Times New Roman, величина 12, проред 1,5) и штампана на А 4 формату. Теза је написана прегледно, јасно и језички коректно на 212 страница А4 формата. Садржи списак литературе од 151 наслов, 1 слику, 36 табела и 198 графичких прилога. Докторска теза, у складу с методологијом научног рада и писања научних радова, са 151 релевантном референцом, садржи 7 (седам) поглавља: Увод; Циљ и хипотезе истраживања; Материјал и методе истраживања квалитета живота пацијената санираних фиксним и мобилним стоматопротетичким радовима; Резултати истраживања; Дискусија; Закључци; Литература; Прилог – Дентални запис.

2.УВОД И ПРЕГЛЕД ЛИТЕРАТУРЕ

Уводни дио докторске тезе са прегледом и позивом на релевантну литературу бави се циљевима стоматолошке науке, посебно стоматолошке протетике у настојању да санирани пацијенти достигну адекватан ниво задовољства стањем усне шупљине и зуба. Веома значајни резултати на пољу истраживања оралног здравља и његовог утицаја на квалитет живота пацијената, с акцентом на утицај различитих стоматопротетичких радова, остварен је у посљедној декади прошлог и првој декади овог вијека.

О значају и актуелности истраживања квалитета живота пацијената санираних фиксним и мобилним стоматопротетичким радовима говоре релативно бројни научни радови домаћих и страних аутора: Џамбас Љ. и Џамбас Б. (2000), Џамбас Љ. и група аутора (2002), Џамбас Љ. и Чупић С. (2005), Џамбас Љ, Селаковић С. (2001), Anastassiadou V. и група аутора (2002), Grift H. и група аутора (1989), Leo, A, Sheiham, A (1995), Leo, A, Sheiham, A (1996), Weber, J, Leder, S, (1989), Wostmann, B, (2007), Mahmoud, K, Al.O, Jumana, K, (2010), Steele, J.G, Ayatollahi S.M, Walls, A.W, et al, (1997), Srisilapanan, P, Sheiham, A, (2001), Wostmann, B, (2007), Weber, J, Leder, S, (1989), Strauss, R, Hunt, R (1993), Aduyanon S, Sheiham A (1997), Michaud Pl, de Gradmont P, Feine JS, Emami E (2012), Rrimann, H.L. (1999), Wickert M, John MT, Schierz O, Hirsch C, Aarabi G, Reissmann Dr (2014).

Претходно наведене референце, и низ осталих на које се кандидат позвао у раду, недвосмислено указују на актуелност истраживане проблематике, те на међузависност квалитета живота пацијената, како од врсте стоматопротетичког рада, тако и од осталих фактора, посебно интраоралних, те од екстраоралних, психосоматских и општих здравствених. Такође, резулти претходних истраживања показали су снажан утицај оралног и денталног статуса пацијената на њихов психолошки и психосоцијални профил.

Задовољство пацијента денталним статусом, при чему се првенствено мисли на задовољство врстом стоматопротетичке надокнаде, условљено је њеном естетиком, перформансом и функцијом, а задовољство се мјери различитим параметрима: способношћу мастикације, квалитетом говорерња (фонације), осјећајем бола, укуса, психолошком сигурношћу и сл. Сви они заједно дефинишу квалитет живота пацијента.

Резултати истраживања показују и да слични здравствени нивои оралног статуса, укључујући и дентални и његов утицај на квалитет живота пацијената, имају различит утицај на задовољство код појединих пацијената. Зато, неки пацијенти никад нису задовољни својим оралним статусом као и стоматопротетичком надокнадом. С друге стране, с обзиром на психолошку предиспозицију и висок ниво толеранције, неки пацијенти су задовољнији и мање повољним оралним и денталним статусом, укључујући и стоматопротетичку надокнаду и њен утицај на квалитет живота. Дакле, пацијентово задовољство оралним и денталним статусом није само условљено квалитетом стоматопротетичке надокнаде већ је у директној зависности и са психолошким профилом пацијента.

Увидом у доступну литературу, могуће је констатовати да, још увијек, немамо довољно валидних студија посвећених комплексном истраживању утицаја оралног и

денталног статуса, посебно утицаја врсте стоматопротетичке надокнаде на квалитет живота пацијената, као и утицаја психолошког профила личности на ниво задовољства оралним и денталним статусом и врстом стоматопротетичке надокнаде. Зато, даља истраживања управо треба посветити претходно поменути питањима, у увјерењу да резултати истраживања могу значајно унаприједити праксу стоматолошке протетике.

3. МАТЕРИЈАЛ И МЕТОД РАДА

Истраживања за потребе ове дисертације реализована су у периоду мај 2012 – септембар 2013. године у Заводу за стоматологију у Бањој Луци, у оквиру узорка од 360 пацијената.

У оквиру узорка посматране су три групе од по 120 пацијената и то: У првој групи било је 120 пацијената санираних фиксним стоматопротетичким радовима; У другој групи било је 120 пацијената санираних мобилним стоматопротетичким радовима; У трећој групи било је 120 пацијената санираних мобилним и фиксним стоматопротетичким радовима.

За потребе истраживања конструисан је посебан дентални запис (картон), и вођен је за сваког пацијента појединачно. У дентални запис ушли су сљедећи подаци: Општи подаци (8 обиљежја); Статус зуба (са сликом) – садржи податке о статусу зуба након прегледа (санације); Анамнестетички подаци (16 обиљежја); Симптоми поремећаја основних функција стоматогеног система (мастикација и говор) (6 обиљежја); Клинички преглед – екстраорални преглед (8 обиљежја); Клинички преглед – интраорални преглед (12 обиљежја); Допунски клинички поступци (5 обиљежја); Снимање ТМ зглобова (3 обиљежја); Упитник денталних способности (36 обиљежја сврстаних у 5 димензија).

Квалитет денталног здравља посматран је кроз 5 димензија: Анамнестетички подаци; Симптоми поремећаја основних функција стоматогеног система (мастикација и говор); Дентални статус – Екстраорални; Дентални статус – Интраорални; Денталне способности.

За анализу истраживачких података и одређивање квалитета денталног здравља усвојен је линеарни регресиони модел са хијерархијским тежинским коефицијентима, уз претпоставку да су одговарајући регресиони резидууми једнаки нули. На тај начин представљен индекс квалитета денталног здравља дат је општом регресионом једначином:

$$I_{KDZ} = K_A * I_A + K_S * I_S + K_{DSE} * I_{DSE} + K_{DSI} * I_{DSI} + K_{DS} * I_{DS}$$

гдје је:

- I_{KDZ} – зависна варијабла: индекс (скор) квалитета денталног здравља,
- K_A – регресиони коефицијент: хијерархијски тежински коефицијент димензије квалитета денталног здравља „Анамеза“,
- I_A – независна варијабла: Индекс (скор) димензије квалитета денталног здравља „Анамеза“,

- K_S – regresioni коефицијент: Хијерархијски тежински коефицијент димензије квалитета денталног здравља „Симптоми“;
- I_S – независна варијабла: Индекс (скор) димензије квалитета денталног здравља „Симптоми“;
- K_{DSE} – regresioni коефицијент: Хијерархијски тежински коефицијент димензије квалитета денталног здравља „Дентални статус екстраорални“;
- I_{DSE} – независна варијабла: Индекс (скор) димензије квалитета денталног здравља „Дентални статус екстраорални“;
- K_{DSI} – regresioni коефицијент: Хијерархијски тежински коефицијент димензије квалитета денталног здравља „Дентални статус интраорални“;
- I_{DSI} – независна варијабла: Индекс (скор) димензије квалитета денталног здравља „Дентални статус интраорални“.
- K_{DS} – regresioni коефицијент: Хијерархијски тежински коефицијент димензије квалитета денталног здравља „Денталне способности“;
- I_{DS} – независна варијабла: Индекс (скор) димензије квалитета денталног здравља „Денталне способности“.

Помоћу оваквог модела израчунат је Индекс квалитета денталног здравља. За његово израчунавање, за сваку посматрану димензију и унутар ње за сваки елемент било је неопходно одредити а) ранг значаја, б) ниво значаја –тежински коефицијент: хијерархијски, униформни и сл, в) допринос: позитиван – што више то боље, негативан- што мање то лошије. За рачунање Индекса квалитета денталног здравља изабрани су хијерархијски тежински коефицијенти за поједине димензије квалитета денталног здравља, а одређени су на основу критеријума хијерархијског рангирања, у смислу: „највећи утицај највећи коефицијент, најмањи утицај најмањи коефицијент. Прва по величини утицаја (први ранг) је димензија квалитета денталног здравља „Бол“. На другом мјесту утицаја (други ранг) је димензија квалитета денталног здравља „Ограничење код јела“, на трећем мјесту је „Удобност“, на четвртном „Испуњење“, а на петом мјесту по величини утицаја је димензија квалитета денталног здравља „Изглед“.

Статистичка методологија, примјењена у истраживању, обухвата пет дијелова (истраживачких фаза): Дескриптивна статистика: Приказ (слика) истраживачког узорка; Статистичка анализа: Анализа резултата истраживања у односу на релевантна демографска обиљежја пацијента (пол и старост); Статистичка анализа: Анализа резултата истраживања у односу на истраживачка обиљежја: Денталне способности и квалитет (скор) денталног здравља; Инференцијална статистика: Тестирање и закључивање о имплицитним истраживачким хипотезама и осталим релевантним истраживачким обиљежјима; Истраживачко закључивање и одлучивање.

4. РЕЗУЛТАТИ И НАУЧНИ ДОПРИНОС ИСТРАЖИВАЊА

Докторска дисертација: „Квалитет живота пацијената санираних фиксним и мобилним стоматопротетичким радовима“, кандидата mg sc. Сање Гњато, представља научни допринос изучавању квалитета денталног здравља.

У раду је одређен квалитет (скор, индекс) денталног здравља примјеном оригиналног концепта: функцијске стохастичке линеарне једначине помоћу тзв. линеарног

регресионог модела и хијерархијских тежинских коефицијената. Остварен је циљ истраживања, утврђена је веза између задовољства пацијената санираних фиксним и мобилним стоматопротетичким радовима, с једне, и оралног здравља, квалитета живота и психолошких карактеристика пацијента, с друге стране. Достицање овог циља аргументовано је компаративном анализом узорака, тј. анализом утицаја истраживачких обиљежја у односу на пол, старост, и истраживачке групе, денталне способности и квалитет денталног здравља. У оквиру слике узорка приказани су резултати за сваку истраживачку групу. С обзиром да се у оквиру Друге и Треће групе пацијената налазе четири подгрупе урађена је и компаративна анализа унутар подгрупа с циљем да се утврди постојање разлика између њих. Та анализа је показала да у оквиру Друге групе пацијената (пацијенти санирани мобилним стоматопротетичким радовима) не постоје разлике између подгрупа у односу на пол и старост, да постоје статистички значајне разлике између подгрупа у односу на стабилност стоматопротетичких радова и нелагодности код њиховог ношења. Анализе у оквиру Треће групе су показале да не постоје разлике између подгрупа у односу на пол и старост, да постоје статистички високо значајне разлике између подгрупа у односу на бруксизам и симптоме: задовољство изгледом и бојом зуба, да постоје статистички значајне разлике између подгрупа у односу на симптоме : задовољство позицијом, те задовољство осјећајем денталног бола при контакту са топлим и хладним, као и на асиметрију лица и дужину зуба, те да не постоје статистички значајне разлике између подгрупа у односу на: палпаторну осјетљивост ТМ зглобова, крептацију, палпаторну осјетљивост мастикаторних мишића, висину пода усне дупље и стање старих стоматопротетичких радова.

Истраживања су показала да не постоје статистички значајне разлике између квалитета денталног здравља у односу на пол, факторе ризика, тегобе везане за мастикаторни систем, симптоме: задовољство изгледом и бојом зуба, симптом 5 (осјећај спонтане боли у зубима), димензију денталних способности „удобност“, димензију денталних способности „ограничења код јела“ и укупне денталне способности. Такође, утврђени су и резултати компаративне анализе истраживачких обиљежја и квалитета денталног здравља без статистичког значаја.

Доказана је хипотеза рада да на квалитет денталног здравља пацијената, санираних фиксним и мобилним стоматопротетичким радовима, значајно утичу дентална клиничка слика и психолошке карактеристике.

Поред наведеног, научни допринос докторске тезе огледа се у јасно дефинисаном и научно утемељеном методолошком поступку за даља свеобухватна и стандардизована истраживања квалитета денталног здравља пацијената санираних фиксним и мобилним стоматопротетичким радовима. Такође, резултати истраживања пружају могућност имплементације новог стоматолошког картона (електронског денталног записа) у здравственим установама Републике Српске, који би обухватио све релевантне компоненте неопходне за праћење, израчунавање, одређивање и побољшање квалитета денталног здравља пацијената.

5. ЗАКЉУЧАК И ПРИЈЕДЛОГ

На основу претходно утврђеног, Комисија констатује да је кандидат mr sc. Сања Гњато са успјехом урадила докторску тезу под насловом „**Квалитет живота пацијената санираних фиксним и мобилним стоматопротетичким радовима**“, да резултати истраживања представљају научни допринос стоматолошкој протетици у проучавању утицаја фиксних и мобилних стоматопротетичких радова на квалитет денталног здравља и уопште квалитет живота пацијената, те да исти могу бити од користи у рјешавању практичних питања неопходних за унапређење стоматолошке праксе.

У вези с претходно утврђеним, Комисија са задовољством предлаже Наставно-научном вијећу Медицинског факултета Универзитета у Бањој Луци да прихвати позитиван извјештај о урађеној докторској дисертацији „**Квалитет живота пацијената санираних фиксним и мобилним стоматопротетичким радовима**“ кандидата mr sc. Сање Гњато, те да се исти упути у даљу процедуру.

ПОПИС ЧЛАНОВА КОМИСИЈЕ

1. Др Срећко Селаковић, редовни професор
2. Др Љубиша Цамбас, редовни професор
3. Др Недељка Ивковић, доцент